

Dr. Szili Katalin
az Országgyűlés Elnöke részére

Irományszám: T/5949/278

Érkezett: 2009 FEBR 02

Helyben

Tisztelt Elnök Asszony!

A Házszabály 94.§ (1) bekezdése alapján „a Polgári Törvénykönyvről” szóló T/5949. számú törvényjavaslathoz a következő

módosító javaslatot

terjesztem elő:

1. A törvényjavaslat 2:74.§-a és az azt megelőző és követő címmegjelölések az alábbiak szerint módosulnak:

„Harmadik rész

A személyhez fűződő jog[ok] védelme

1. Cím

Általános szabályok

2:74. § [A személyhez fűződő jog[ok] általános védelme]

(1) [A törvény védi az ember méltóságát, a személyhez fűződő jogokat. A személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani.] Mindenki köteles a másik személyét, önrendelkezését és eszmei javait tiszteletben tartani (személyhez fűződő jog).

(2) A személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó szabályokat [- kivéve ha a védelem jellegénél fogva csak az embert illeti meg - a jogi személyre és a jogi személyiség nélküli jogalanyra is alkalmazni kell.] a személynek nem minősülő jogalanyokra annyiban kell alkalmazni, amennyiben a jogalanyiságuk terjedelmét meghatározó törvény így rendelkezik.

[(3) A jogosult személyhez fűződő jogról rendelkező nyilatkozatot csak a szerződési nyilatkozatok érvényességére vonatkozó szabályok korlátai között tehet.]

2. Cím

[Egyes személyhez fűződő jogok] Egyes nevesített részjogosultságok”

2. A törvényjavaslat 2:75.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:75. § [Az élethez, az egészséghez és a testi épséghez való jog]

A személyhez fűződő jog[ok védelme kiterjed az élet, az egészség és a testi épség védelmére.] sérelmét jelenti minden olyan magatartás, amely más életét, egészségi állapotát vagy testi épségét jogellenesen sérti vagy veszélyezteti.”

3. A törvényjavaslat 2:77.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:77. § [A természet védelméhez és az egészséges környezethez való jog]

A személyhez fűződő jog megsértését jelenti a természet és az egészséges környezet védelmére vonatkozó **[jogsabályi rendelkezések megszegése] jogsabályok megsértése**, ha az a társadalom, annak csoportjai vagy **[az egyének életkörülményeinek romlásában kifejeződő sérelem bekövetkezését okozza] a személyek életkörülményeiben hátrányt okoz.**”

5. A törvényjavaslat 2:79.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:79. § [Névviseléshez való jog]

(1) **[A személyhez fűződő jog kiterjed a névviselésre. Mindenkinek joga van névviseléshez.] Mindenkinek joga van önazonosságát kifejező név viseléséhez. A személyhez fűződő jog sérelmét jelenti a személy önazonosságát kifejező név használatának jogellenes mellőzése, más nevének vagy máséval összetéveszhető névnek jogtalan használata.**

(2) Tudományos, irodalmi, művészeti vagy közszerepléssel járó tevékenységet - mások jogainak és jogos érdekeinek sérelme nélkül - felvett névvel is lehet folytatni. A tudományos, irodalmi, művészeti vagy közszerepléssel járó tevékenységet folytató személy - ha neve összetéveszhető a már korábban is hasonló tevékenységet folytató személy nevével - az érintett személy kérelmére saját nevét is csak megkülönböztető toldással vagy elhagyással használhatja e tevékenység gyakorlása során.

[(3) A névviselési jog sérelmét jelenti különösen, ha valaki jogtalanul más nevet használja vagy jogtalanul máséval összetéveszhető nevet használ.]”

7. A törvényjavaslat 2:81.§-a elmarad, a 2:82-2:94. §§-ok számozása eggyel csökken.

9. A törvényjavaslat 2:83.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:83. § [A személyes adatok védelméhez való jog]

(1) A személyhez **[fűződő jogok védelme kiterjed a személyes adatok védelmére.**

(2) **A személyes adatokhoz] fűződő jog megsértését jelenti a személyes adatok védelmére és a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó jogsabályok megsértése, különösen a személyes adat jogosulatlan megszerzése, kezelése, illetéktelen személlyel való közlése vagy nyilvánosságra hozatala illetve a közérdekű adat megismerésének jogosulatlan akadályozása.**”

11. A törvényjavaslat 2:85.-2:86.§§-ai az alábbiak szerint módosulnak:

„2:85. § [A magántitokhoz való jog]

[(1)] A személyhez fűződő jog[ok védelme kiterjed] sérelmét jelenti a magántitok, különösen az üzleti titok, a levéltitok, a hivatásbeli titok és az elektronikus hírközlési titok [oltalmára].

(2) A magántitok megsértését jelenti különösen, ha a magántitkot] jogosulatlan[ul szerzik meg, használják fel, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra] megszerzése, felhasználása, közzétevése vagy nyilvánosságra hozatala.

2:86. § [Az üzleti titok[hoz való jog]]

(1) Üzleti titoknak minősül a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ vagy egyéb adat, valamint a belőlük álló olyan összeállítás, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a vele jogszerűen rendelkező személy (e szakasz alkalmazásában **[a továbbiakban]**: jogosult) az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket megtette.

(2) Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, továbbá az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli (közérdekből nyilvános adat).

(3) Az, aki az államháztartás valamely alrendszerével pénzügyi, üzleti kapcsolatot létesít, kérésre köteles a jogviszonnyal összefüggő, és a (2) bekezdés alapján közérdekből nyilvános adatokra vonatkozóan tájékoztatást adni. A felvilágosítás oly módon is történhet, hogy az adatokat honlapon vagy a hirdetményi lapban teszik közzé. **[A felvilágosítás megtagadása esetén, vagy ha a felvilágosítást kérő szerint a tájékoztatás nem kielégítő, a törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárása kezdeményezhető.]**

(4) Az üzleti titok megsértésének minősül - az (5) bekezdésben szabályozott kivétellel - az is, ha az azonosításra alkalmas módon rögzített műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeretet vagy tapasztalatot, illetve ezek összeállítását (e szakasz alkalmazásában **[a továbbiakban együtt]**: ismeret) a jogosult hozzájárulása nélkül - a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes módon - szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra, feltéve, hogy

a) az ismeret - egészében, illetve adott összeállításában - nem közismert vagy **[nem férhető könnyen hozzá]** az ismeret tárgykörébe tartozó tevékenységet folytató személyek számára nem férhető könnyen hozzá, és

b) **[ezáltal]** vagyoni értéket képvisel, valamint,

c) **[hog]** az ismeret titokban tartása érdekében a jogosult megtette az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket.

(5) Az ismeretnek a (4) bekezdés szerinti védelmére nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki az ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő, hasonló ismerethez

- a) a jogosulttól független fejlesztéssel vagy
- b) jogszerűen megszerzett termék, illetve igénybe vett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján [**jutott az ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő, hasonló ismerethez**], vagy
- c) [**azt jóhiszeműen szerezte meg mástól**] harmadik személytől, jóhiszeműen, ellenérték fejében való szerzéssel jutott hozzá.”

12. A törvényjavaslat 2:89.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:89. § [A sajtó-helyreigazítás szabályai]

(1) Ha valakiről sajtó útján valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy való tényeket hamis színben tüntetnek fel - a törvényben biztosított egyéb igényeken kívül -, követelheti olyan közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlemény mely tényállításai valótlan[**, mely tényállítás megalapozatlan**], mely tényeket tüntet fel hamis színben és melyek a való tények.”

14. A törvényjavaslat 2:94.§-a az alábbiak szerint módosul:

„2:94. § [A személyhez fűződő jogok érvényesítésének módja]

(1) A személyhez fűződő jog[**okat**] megsértéséből eredő igényeket - törvény eltérő rendelkezése hiányában - csak személyesen lehet érvényesíteni. A korlátozottan cselekvőképes személy a személyhez fűződő joga[**i**] védelmében maga is felléphet.

(2) A cselekvőképtelen személy személyhez fűződő jogának védelmében törvényes képviselője, az ismeretlen helyen távollévő természetes személy személyhez fűződő joga védelmében pedig hozzátartozója illetve gondnoka léphet fel.

(3) Ha a [2:75].§ (1) bekezdésébe foglalt kötelezettséget sértő magatartás a közérdeket vagy meghatározott csoporthoz tartozó személyek összességét sérti, az ügyész is jogosult a személyhez fűződő jog megsértéséből származó igényeket érvényesíteni (közérdekű kereset) azzal az eltéréssel, hogy sérelemdíj megfizetése helyett – a jogsértés súlyával arányban álló – közérdekű bírság megfizetését kérheti. Ha az ügyész a [A] 2:77. § alapján a társadalom vagy csoportjainak életkörülményei romlásából fakadó nem vagyoni sérelem miatt [sérelemdíj iránti keresetet az ügyész terjeszthet elő,] kéri a közérdekű bírság kiszabását a megítélt [sérelemdíjat] bírságot - a külön törvényben foglaltak szerint - a környezetvédelmi alap részére kell megfizetni.

[(3)] (4) Akinek közhatalmi jogkörben eljáró személy [**által megsértett**] sértette meg a személyhez fűződő jog[**ai**]át - ha törvény eltérően nem rendelkezik - igényét a közhatalmi tevékenységért felelős jogi személlyel, bírósági jogkörben eljáró személy esetén az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalával szemben érvényesítheti.

[(4)] (5) A személyiségvédelmi per - a fél halála esetén - a kegyeleti jog jogosultjának perbenállása mellett folytatható. [**Az ismeretlen helyen távollévő személy személyhez fűződő jogai védelmében hozzátartozója léphet fel.**]”

15. A törvényjavaslat 7:3.§-ának 2. pontja elmarad, a törvényjavaslat 7:3.§-ának 3-38. pontjainak számozása eggyel csökken.

Indokolás:

1. A személyhez fűződő jogok általános védelmének generálklauzula-jellege nem indokolja, hogy annak tartalmára a törvény egyáltalán ne utaljon. Éppen a nevesített személyhez fűződő jogok példálózó jellege, a személyiségvédelem jövőbeni fejlődése és kiteljesedése indokolja, hogy kijelöljük a személyhez fűződő jogok körének határait. A javasolt szöveg a személyhez fűződő jogok által védett értékek három fő területét határozza meg: a személyt, a személy önrendelkezését, és az eszmei javakat.

A három terület némiképp átfedi egymást [így például egy tetteleges becsületsértés sértheti nem csupán a személyt (méltóságát, esetleg magát az embert, mint biológiai lényt), de a személy eszmei javait (üzleti jó hírnevét) is], ezért a három védett érték inkább kristályosodási pont. A személy tisztelete védi például a személy méltóságát, életét, testi épségét és egészségét, önazonosságát és nevét; az önrendelkezés tisztelete kiterjed a szabadságjogok és a magánszféra védelmére; az eszmei javak tiszteletben tartása pedig részint a szellemi alkotásokhoz fűződő jogokkal, részint a jó hírnév és becsület védelmével jellemezhető.

A (2) bekezdés átfogalmazása azért szükséges, mert a törvényjavaslat nem emberi jogokról, hanem személyhez fűződő jogról rendelkezik, ezért azok jogi személyre való alkalmazhatóságáról főlegesen beszélni. Egyedül a jogi személyiség nélküli jogalanyok jogállása merülhet fel kérdésként. Ezek jogalanyiségének terjedelme itt is a törvény rendelkezéseitől függ.

A (3) bekezdés jelen formájában felesleges: a személyhez fűződő jogokról rendelkező nyilatkozat kötelmi jogi nyilatkozat, rá – eltérő rendelkezés hiányában – a szerződéses nyilatkozatokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

2. Az élet, testi épség és egészséghez fűződő jog a személyhez fűződő jog, mint anyajog személyvédelmi oldalához kapcsolódik. Indokolt a jogsértő magatartás oldaláról megközelíteni a jogosultságot, mivel a személyhez fűződő jogból olyan abszolút szerkezetű jogviszony fakad, amelynek alapján a kötelezettet tőrésre köteles. E jog kiemelt fontossága indokolja, hogy ne csupán az élet, testi épség, egészség sérelmével, de az annak veszélyeztetésével járó magatartásoktól is tartózkodni legyen köteles mindenki. Természetesen nem sérti e jogot az a magatartás, amikor a veszélyeztetés, illetve sérelem nem jogellenes (a jogos védelem, sürgősségi helyzet esetén, az érintettel kötött szerződés alapján). E joggal függ össze a fogyatékos személyek védelme és az egészséges környezethez való jog is.

3. A természet védelméhez és az egészséges környezethez való jog a személyhez fűződő jog, mint anyajog személyvédelmi oldalához kapcsolódik. A javasolt módosítások a szöveg egyszerűsítését szolgálják. Külön kiemelném, hogy az „egyének” kifejezés a „személyek” kifejezéssel helyettesítendő, hiszen a jog alanya a „személy”, és nem az „egyén”.

5. Ki kell hangsúlyozni, hogy a névviselés az önazonosság kifejezésének eszköze; ebből az is következik, hogy a névnek nem csupán a személy megjelölésére szolgál (ez kódszámmal is megoldható lenne), de kifejezheti a személy státuszát (asszonynév), nemét (utónév), etnikai hovatartozását (családi név, illetve a név képzésének a módja)

stb. is. Itt is helyesebb, ha e nevesített jogot a személyhez fűződő jog, mint anyajog részjogosítványainak tekintjük és a jogsértő magatartás oldaláról közelítjük meg; ezért a (3) bekezdésbe foglalt szabály az (1) bekezdésbe helyezendő át. A névviselési jog kétféleképpen is sérthető: egyrészt a jogszerűen viselt név használatának mellőzése (kódszámmal, gúnynévvel helyettesítése) valamint a másik által használt név bitorlása (azonos, vagy összetéveszthető név jogtalan használata) révén; mindkettő lényege, hogy a személyt, és a jogszerűen viselt név kapcsolatát esetlegessé tesszük, támadva a személy önazonosságát és egyediségét.

7. A gyűlöletbeszéd polgári jogi szankcionálására erős társadalmi igény tapasztalható, ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni annak dogmatikai problémáit. Ennek lényege, hogy a személyhez fűződő jog a személyhez, tehát egyedileg meghatározott jogalanyhoz fűződik, míg a gyűlöletbeszéd lényegében egy csoport egyedileg meg nem határozott tagjai elleni izgatás. A személyhez fűződő jogból fakadó igényeket személyesen kell és lehet érvényesíteni, ezért felvetődik a kérdés, ki jogosult egy csoport tagjait általában sértő magatartásból fakadó igények érvényesítésére, különösen akkor, ha a csoport tagjai a magatartást maguk is eltérően ítélik meg.

A javaslatban szereplő szöveg is sok gyakorlati bizonytalanságot okozhat. Nem egyértelmű, hogy mi tekinthető az emberi személyiség lényeges vonásának: lényeges vonás-e az alapkarakter (szangvinikus, kolerikus, melankolikus, flegmatikus, illetve introvertált, extrovertált), az etnikai származás, felekezeti hovatartozás, stb. (Megjegyzendő, hogy a javaslat 2:81.§-ának (3) bekezdésébe foglalt kivétel önkényes és indokolatlan.) Mindegyik lényeges személyiségjegye lehet, és az emberek ez alapján csoportosíthatók is, de nem biztos, hogy az egyes ember az adott személyiségvonást lényegesnek, az arra vonatkozó negatív értékítéletet pedig sértőnek, nem helytállónak tartja. A törvényjavaslat ezt a problémát azzal igyekszik orvosolni, hogy az érintett meggyőződésétől teszi függővé, hogy az adott vonással meghatározott csoporthoz tartozás az önazonossága meghatározó részét képezi-e, és ezáltal a jogsértés megvalósul-e. Ez különösen a perlési jog megállapítását nehezíti el, és vagy lényegében bárki számára lehetővé teszi a perlést, vagy kötelességévé teszi a bíróságnak: ítélje meg, hogy az adott vonás a személyiség lényeges eleme-e illetve vizsgálja meg, hogy a felperes rendelkezik-e az adott vonással (az érintett etnikai kisebbséghez, felekezethez, stb. tartozik-e).

A legsúlyosabb problémát azonban a jogsértő magatartás meghatározása okozza. A szövegkörnyezettől függ ugyanis, hogy a súlyosan sértő magatartás valóban a csoportra vonatkozik-e, illetve a csoport tagjainak „megbélyegzésére” irányul-e. Különösen ez utóbbi kifejezés vet fel kérdéseket: vajon a csoport tagjaira vonatkozó, nem kedvező vélemény kinyilvánítása a csoport tagjainak megbélyegzésének minősül-e? E ponton felmerül a véleménynyilvánítás szabadságának kérdése.

Kiemelendő, hogy a „megbélyegzés” olyan végleges negatív értékítélet kinyilvánítását jelenti, amely közösségi elfogadottsággal bír. Ez kétségtelenül megnehezíti a személynek a társadalmi életben való részvételét, de rá valóban hátrányos következményekkel jár, ha e negatív értékítéletből fakadóan megsértik valamely jogát. Ez azt jelenti, hogy a személy megbélyegzés sérti ugyan a személy jó hírnevét illetve becsületét, de egyéb

jogsértést önmagában nem valósít meg. A csoport megbélyegzése ennél is tágabb összefüggést jelent: a jó hírnév illetve becsület sérelme is csak akkor következik be, ha az illető személyt az adott csoporttal kapcsolatba hozzák (az eddigi bírói gyakorlat ezt úgy nevezte, hogy a sérelem átvődik a személyre). Paradox helyzet áll elő: ha a megbélyegzésre irányuló szándék sikeres, az érintett csoport tagja éppen azáltal vonja magára a negatív közösségi értékítéletet, hogy emiatt igényt érvényesít. Felmerül a kérdés, hogy vajon valóban az egyéni igényérvényesítés-e a legjobb módja a sérelem, illetve a sérelem veszélye elhárításának?

Az egyéni igényérvényesítés feladásával azért is indokolt foglalkozni, mert a perlési jog megállapításának nehézségei is a közérdekű keresetindítás intézménye révén oldhatók fel. Nem indokolt ugyanakkor mindenki számára lehetővé tenni a perlést, hiszen ugyanazon kijelentést a csoport tagjai különbözőképpen ítélik meg, és ezért – a visszaélés esetétől eltekintve is – nyilatkozataik a perben ellentmondhatnak egymásnak. Indokolt tehát egyetlen személyt, az ügyészt feljogosítani arra, hogy az olyan magatartásokkal szemben, amelyek több, egyedileg meg nem határozott személy személyhez fűződő jogát sértik illetve sérthetik. A személyhez fűződő jog tartalmi megközelítése lehetővé teszi, hogy a csoportot sértő megnyilatkozásokat ne mint a csoport illetve tagjainak nevesített személyhez fűződő jogát, hanem mint a személyhez fűződő jog védelmében a törvényben meghatározott kötelezettség megszegését kezeljük. Erre tekintettel a 2:81.§ elhagyásával egyidejűleg a 2:94.§ módosítása indokolt.

9. E rendelkezés átfogalmazása is indokolt a többi részjogosítványt szabályozó rendelkezések mintájára, a Jat. 18.§ (3) bekezdésére tekintettel. A közérdekű adatokra vonatkozó kiegészítést az indokolja, hogy azok jogellenes eltitkolása ugyancsak sérti a személy önrendelkezését, következésképpen személyhez fűződő jogát. Itt indokolt az adatvédelemre vonatkozó külön jogszabályok megsértésére való utalás.

11. A 2:85.§. átfogalmazása is indokolt a többi részjogosítványt szabályozó rendelkezések mintájára, a Jat. 18.§ (2) bekezdésére tekintettel.

A 2:86.§ címének módosítását az indokolja, hogy az lényegében az üzleti titok fogalmát adja meg; ez a szakasz lényegében a 2:85.§ egyik értelmező rendelkezése. Az (1)-(2) bekezdés módosításai a pontosságot, illetve az egyszerűsítést szolgálják. A (3) bekezdés harmadik mondata a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó szabály mellett felesleges. A (4)-(5) bekezdések módosítása az egyszerűséget és áttekinthetőséget szolgálja.

12.§ Nem indokolt a megalapozatlanságra külön utalni. A javaslat indokolása e tekintetben nem meggyőző, illetve téves: a perben a sajtószervnek kell bizonyítania, hogy a tényállítása valós; ha ez sikertelen, a bizonyítási teher folytán kell marasztalni. Nem adna kellő elégtételt egy olyan közlemény, amely azt tartalmazná egy állításról, hogy az nem valótlan ugyan, de a sajtó nem tudja bizonyítani. Ilyen helyreigazító közlemény közzétételét épeszű ember nem fogja kérni, hiszen abból kitűnik, hogy a vitatott tényállítás szerinte is valós.

14. A javaslat 2:94.§-a (1) bekezdésének módosítását a személyhez fűződő jog fogalmának megváltozása, valamint az indokolja, hogy valójában nem a jog, hanem az annak megsértéséből eredő igények érvényesíthetők.

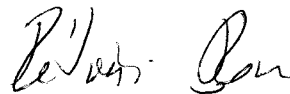
Az új (2) bekezdés beszúrását az indokolja, hogy a cselekvőképtelen személynek is lehet ilyen igénye. Az összefüggés okán ide kell áthelyezni a (4) bekezdés második mondatát azzal a módosítással, hogy a perindítást a távollevő személy eseti gondnoka [5:65.§ (2) bekezdés b) pont] részére is biztosítani kell.

A javaslat 2:94.§-a (2) bekezdésének átfogalmazását a 7. pontban meghatározott módosítás indokolja. Az ügyész – mivel a jogsértésnek nem sértettje - sérelemdíj helyett közérdekű bírság kiszabását kérheti. E rendelkezést egészíti ki az a rendelkezés, mely szerint a 2:77.§-ban meghatározott jog megsértése esetén a közérdekű bírságot a környezetvédelmi alap részére kell megfizetni.

A javaslat 2:94.§-a (3) bekezdésének átfogalmazását a szöveg egyszerűsítése és pontosítása indokolja, a javaslat 2:94.§-a (1) bekezdéséhez hasonlóan.

15. A rendelkezés elhagyását a 4. pontban javasolt módosítás indokolja.

Budapest, 2009. február 2.

dr. Rétvári Bence
Kereszténydemokrata Néppárt